

İslâmiyet tevhid-i hakikî dinidir

Bediüzzaman Said Nursî

İçtihadlar Kur'an'ın aynası, yahut dürbün olmalı.

Bediüzzaman Said Nursî

Ümmetteki cumhuru, hem avâmın umumu, bürhandan ziyâde, mehadaki kudsiyet şevk-i itaat verir, sevk eder imtisâle.

Şeriat, yüzde doksanı müsellemlât-ı şer'î, zarûriyât-ı dinî birer elmas sütundur.

İçtihadî, hilâfî, fer'î olan mesâil, yüzde ancak on olur. Doksan elmas sütunu, on altının sahibi

Kesesine koyamaz, ona tâbi kılamaz. Elmasların mâdeni, Kur'an ve hem hadîstir. Onun malî; oradan her zaman istemeli.

Kitaplar, içtihadlar Kur'an'ın aynası, yahut dürbün olmalı. Gölge, vekil istemez o Şems-i Mu'cizbeyân.

Sözler, 645

Bu zaman hem iman ve din için, hem hayat-ı içtimâî ve Şeriat için, hem hukuk-u amme ve siyaset-i İslâmiye için gayet ehemmiyetli birer müceddid ister.

Aziz, sadık, muhterem kardeşimiz Hoca Haşmet,

Senin, müceddid hakkındaki mektubunu hayretle okuduk ve Üstadımıza da söyledik. Üstadımız diyor ki: "Evet, bu zaman hem iman ve din

Ümmetin
beklediği,
ahirzamanda
gelecek zatın üç
vazifesinden en
mühimi ve en
büyüğü ve en
kıymetleri olan
îman-ı tahkikiyi
neşr ve ehl-i
îmanı dalaletten
kurtarmak
cihetiyle, o en
ehemmiyetli
vazifeyi aynen
bitemamiha
Risale-i Nur'da
görmüşler.

için, hem hayat-ı içtimai ve şeriat için, hem hukuk-u âmme ve siyaset-i İslâmiye için gayet ehemmiyetli birer müceddid ister. Fakat en ehemmiyetlisi, hakaik-i imaniyeyi muhafaza noktasında tecdid vazifesi, en mukaddes ve en büyüğüdür. Şeriat ve hayat-ı içtimaiye ve siyasiye daireleri ona nispeten ikinci, üçüncü, dördüncü derecede kalıyor. Rivâyât-ı hadisyyede, tecdid-i din hakkında ziyade ehemmiyet ise, imanı hakaikteki tecdid itibarıyla. Fakat efkâr-ı âmmede, hayatperest insanların nazarında zahiren geniş ve hâkimiyet noktasında cazibedar olan hayat-ı içtimaiye-i İslâmiye ve siyaset-i diniye cihetleri daha ziyade ehemmiyetli görüldüğü için, o adese ile, o nokta-i nazardan bakıyorlar, mana veriyorlar.

“Hem bu üç vezâifi birden bir şahısta, yahut cemaatte bu zamanda bulunması ve mükemmel olması ve birbirini cerh etmemesi pek uzak, âdeta kabil görülmüyor. Âhirzamanda, Âl-i Beyt-i Nebevînin (a.s.m.) cemaat-i nuraniyesini temsil eden Hazret-i Mehdîde ve cemaatindeki şahs-ı manevide ancak içtima edebilir. Bu asırda, Cenab-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, Risale-i Nur'un hakikatine ve şakirtlerinin şahs-ı manevisine, hakaik-i imaniye muhafazasında tecdid vazifesini yaptırmış; yirmi seneden beri o vazife-i kudsiyede tesirli ve fatihâne neşriyle gayet dehşetli ve kuvvetli zındıka ve dalâlet hücumuna karşı tam mukabele edip, yüz binler ehl-i imanın imanlarını kurtardığını kırk binler adam şahadet eder.

“Amma, benim gibi aciz ve zayıf bir biçarenin, böyle binler derece hadimden fazla bir yükü yüklemek tarzında şahsımı, medâr-ı nazar etmemeli” diyor. Ve size selam ediyor. Biz de zâtınıza ve oradaki Risale-i Nur'la alâkadar olanlara selam ediyoruz.

Risale-i Nur şakirtlerinden / Emin, Feyzi, Kâmil

Kastamonu Labikası S, 145 – 146

Ümmetin beklediği, ahirzamanda gelecek zatın üç vazifesinden en mühimi ve en büyüğü ve en kıymetleri olan îman-ı tahkikiyi neşr ve ehl-i îmanı dalaletten kurtarmak cihetiyle, o en ehemmiyetli vazifeyi aynen bitemamiha Risale-i Nur'da görmüşler. İmam-ı Ali ve Gavs-ı a'zam ve Osman-ı Halidî gibi zatlar bu nokta içindir ki, o gelecek zatın makamını Risale-i Nur'un şahs-ı manevisinde keşfen görmüşler gibi işaret etmişler. Bazan da o şahs-ı manevîyi bir hadimine vermişler, o hadime mültefitane bakmışlar. Bu hakikatten anlaşılıyor ki; sonra gelecek o mübarek zat, Risale-i Nur'u bir programı olarak neşr ve tatbik edecek. O zatın ikinci vazifesi, Şeriatı icra ve tatbik etmektedir. Birinci vazife, maddî kuvvetle değil, belki kuvvetli itikad ve ihlas ve sadakatle olduğu halde, bu ikinci vazife gayet büyük maddî bir kuvvet ve hakimiyet lazım ki, o ikinci vazife tatbik edilebilsin. O zatın üçüncü vazifesi, hilafet-i İslâmiyeyi ittihad-ı İslâma bina ederek, İsevî ruhanîleriyle ittifak edip, dîn-i İslâma hizmet etmektir. Bu vazife, pek büyük bir saltanat ve kuvvet ve milyonlar fedakarlarla tatbik edilebilir. Birinci vazife, o iki vazifeden üç-dört derece daha ziyade kıymettardır, fakat o ikinci, üçüncü vazifeler pek parlak ve çok geniş bir dairede ve şaşaalı bir tarzda olduğundan, umumun ve avamın nazarında daha ehemmiyetli görünüyorlar. İşte o has Nurcular ve bir kısmı evliya olan o kardeşlerimizin tabire ve te'vile muhtaç fikirleri ortaya atmak, ehl-i dünyayı ve ehl-i siyaseti

telaşa verir ve vermiş. Hücumlarına vesile olur. Çünkü, birinci vazifenin hakikatını ve kıymetini göremiyorlar, öteki cihetlere hamlederler. Kardeşlerimin ikinci iltibası: Fani ve çürütülebilir bir şahsiyeti, bazı cihetlerle birinci vazifede pişdarlık eden Nur Şakirtlerinin şahs-ı manevisini temsil eden o aciz kardeşine veriyorlar. Halbuki bu iki iltibas da Risale-i Nur'un hakiki ihlasına ve hiçbir şeye, hatta manevî ve uhrevî makamata dahi alet olmamasına bir cihette zarar verdiği gibi, ehl-i siyaseti de evhama düşürüp Risale-i Nur'un neşrine zarar gelir. Bu zaman, şahs-ı manevî zamanı olduğu için, böyle büyük ve bakî hakikatlar, fanî ve aciz ve sükût edebilir şahsiyetlere bina edilmez!

Elhasıl: O gelecek zatın ismini vermek, üç vazifesi birden hatıra geliyor, yanlış olur. Hem hiçbir şeye alet olmayan Nurdaki ihlas zedelenir, avam-ı müminîn nazarında hakikatların kuvveti bir derece noksanlaşır, yakîniyet-i bürhaniye dahi kazaya-yı makbûledeki zann-ı galibe inkılab eder, daha muannid dalalete ve mütemerrid zındıkaya tam galebesi, mütehayyir ehl-i îmanda görünmemeye başlar; ehl-i siyaset evhama ve bir kısım hocalar itiraz başlar. Onun için, Nurlara o ismi vermek münasip görülüyor. Belki müceddittir, onun pişdarıdır, denilebilir.

Sikke-i Tasdik-i Gaybi, ss. 11-12.

Bir fikre dâvet etmek, zann-ı kabul-ü cumhur şart-ı evvel oluyor. Yoksa dâvet bid'attır. reddedilir. Ağzına tıklır, onda daha çıkamaz.

Müstaid, müçtehid olabilir; müşerri' olamaz

İçtihadın şartını hâiz olan her müstaid, ediyor nefsi için nass olmayanda içtihad. Ona lâzım, gayra ilzam edemez.

Ümmeti dâvetle teşri' edemez. Fehmi, şeriattan olur, lâkin şeriat olamaz. Müçtehid olabilir, fakat müşerri' olamaz.

İcmâ ile cumhurdur, sikke-i şer'i görür. Bir fikre dâvet etmek, zann-ı kabul-ü cumhur şart-ı evvel oluyor.

Yoksa dâvet bid'attır, reddedilir. Ağzına tıklır, onda daha çıkamaz.

Sözler, 646

İşârât-ı Seb'a

Üç سوالin cevabı olarak Yedi İşarettir.

İkinci İşaret

Şeâir-i İslâmiyeyi tağyir eden ehl-i bid'a, evvelâ ulemâû's-sû'dan fetvâ istediler. Sabıkan beş vecihle hususî olduğunu gösterdiğimiz fetvâyı gösterdiler.

Saniyen, ehl-i bid'a, ecnebî inkılâpçılarından böyle meş'um bir fikir aldılar ki: Avrupa, Katolik mezhebini beğenmeyerek, başta ihtilâlciler, inkılâpçılar ve filozoflar olarak, Katolik mezhebine göre ehl-i bid'a ve Mutezile telâkki edilen Protestanlık mezhebini iltizam edip, Fransızların İhtilâl-i Kebîrinden istifade ederek, Katolik mezhebini kısmen tahrip edip Protestanlığı ilân ettiler. İşte, körü körüne taklitçiliğe alışan buradaki hamiyetfuruşlar diyorlar ki: "Madem Hıristiyan dininde böyle bir inkılâp oldu;

*Din ve şeriat-ı
İslâmiyenin sahibi
olan Fahr-i Âlem
Aleyhissalâtü
Vesselâm iki
cihanın sultanı,
şark ve garp
ve Endülüs
ve Hind birer
taht-ı saltanatı
olduğundan, din-i
İslâmın esâsâtını
bizzat kendisi
gösterdiği gibi, o
dinin teferruatını
ve sair ahkâmını,
hattâ en cüz'î
âdâbını dahi
bizzat o getiriyor,
o haber veriyor, o
emir veriyor.*

bidâyette inkılâpçılara mürted denildi, sonra Hıristiyan olarak yine kabul edildi. Öyleyse, İslâmiyette de böyle dinî bir inkılâp olabilir.”

Elcevap: Bu kıyasın, Birinci İşarettteki kıyastan daha ziyade farkı zâhirdir. Çünkü, din-i İsevîde, yalnız esâsât-ı diniye Hazret-i İsâ Aleyhisselâmdan alındı. Hayat-ı içtimaiyeye ve fûruat-ı şer'iyeye dair ekser ahkâmlar, Havariyun ve sair rüesa-yı ruhaniye tarafından teşkil edildi. Kısım-ı âzamı kütüb-ü sabıka-i mukaddeseden alındı. Hazret-i İsâ Aleyhisselâm dünyaca hâkim ve sultan olmadığından ve kavânin-i umumiye-i içtimaiyeye merci olmadığından, esâsât-ı diniyesi, hariçten bir libas giydirilmiş gibi şeriat-ı Hıristiyanıye namına örfî kanunlar, medenî düsturlar alınmış, başka bir suret verilmiş. Bu suret tebdil edilse, o libas değiştirilse, yine Hazret-i İsâ Aleyhisselâmın esas dini bâki kalabilir, Hazret-i İsâ Aleyhisselâmı inkâr ve tekzip çıkmaz.

Halbuki, din ve şeriat-ı İslâmiyenin sahibi olan Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm iki cihanın sultanı, şark ve garp ve Endülüs ve Hind birer taht-ı saltanatı olduğundan, din-i İslâmın esâsâtını bizzat kendisi gösterdiği gibi, o dinin teferruatını ve sair ahkâmını, hattâ en cüz'î âdâbını dahi bizzat o getiriyor, o haber veriyor, o emir veriyor. Demek, fûruat-ı İslâmiye, değişmeye kabil bir libas hükmünde değil ki, onlar tebdil edilse esas din bâki kalabilsin. Belki, esas-ı dine bir cesettir, lâakal bir cilttir. Onunla imtizaç ve iltiham etmiş; kabil-i tefrik değildir. Onları tebdil etmek, doğrudan doğruya Sahib-i Şeriatî inkâr ve tekzip etmek çıkar.

Mezâhibin ihtilâfı ise, Sahib-i Şeriatin gösterdiği nazarî düsturların tarz-ı tefehhümünden ileri gelmiştir. “Zaruriyât-ı diniye” denilen ve kabil-i tevîl olmayan ve “muhkemat” denilen düsturları ise, hiçbir cihette kabil-i tebdil değildir ve medar-ı içtihad olamaz. Onları tebdil eden, başını dinden çıkarıyor, *يَمْرُقُونَ مِنَ الدِّينِ كَمَا يَمْرُقُ السَّهْمُ مِنَ الْقَوْسِ* kaidesine dahil oluyor.

Ehl-i bid'a, dinsizliklerine ve ilhadlarına şöyle bir bahane buluyorlar; diyorlar ki: “Âlem-i insaniyetin müteselsil hâdisâtına sebep olan Fransız İhtilâl-i Kebîrinde, papazlara ve rüesa-yı ruhaniyeye ve onların mezheb-i hâssı olan Katolik mezhebine hücum edildi ve tahrip edildi. Sonra, çoklar tarafından tasvip edildi. Frenkler dahi ondan sonra daha ziyade terakki ettiler.”

Elcevap: Bu kıyasın dahi, evvelki kıyaslar gibi, farkı zâhirdir. Çünkü, Fransızlarda havas ve hükümet adamları elinde çok zaman din-i Hıristiyanî, bhusus Katolik mezhebi, bir vasıta-i tahakküm ve istibdat olmuştu. Havas, o vasıtayla nüfuzlarını avam üzerinde idame ediyorlardı. Ve “serseri” tabir ettikleri avam tabakasında intibaha gelen hamiyetperverlerini ve havas zalimlerin istibdadına karşı hücum eden hürriyetperverlerin mütefekkir kısımlarını ezmeye vasıta olduğundan ve dört yüz seneye yakın frengistanda ihtilâllerle istirahat-i beşeriyeyi bozmaya ve hayat-ı içtimaiyeyi zîr ü zeber etmeye bir sebep telâkki edildiğinden, o mezhebe, dinsizlik namına değil, belki Hıristiyanlığın diğer bir mezhebi namına hücum edildi. Ve tabaka-i avamda ve filozoflarda bir küsmek, bir adâvet hâsıl olmuştu ki, malûm hadise-i tarihiye vukua gelmiştir.

Halbuki, din-i Muhammedî (a.s.m.) ve şeriat-ı İslâmiyeye karşı hiçbir

mazlumun, hiçbir mütefekkirin hakkı yoktur ki, ondan şekvâ etsin. Çünkü onları küstürmüyor, onları himaye ediyor. Tarih-i İslâm meydandadır. İslâmlar içinde bir iki vukuattan başka dahilî muharebe-i diniye olmamış. Katolik mezhebi ise, dört yüz sene ihtilâlât-ı dahiliyeye sebep olmuş.

Hem İslâmiyet, havastan ziyade, avâmın tahassungâhı olmuştur. Vücub-u zekât ve hurmet-i ribâ ile, havassı, avâmın üstünde müstebit yapmak değil, bir cihette hâdim yapıyor, *سَيِّدًا لِّقَوْمٍ خَادِمُهُمْ* خَيْرَ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ diyor.

Hem Kur'ân-ı Hakîm lisanıyla *أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ* *أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ* gibi kudsi havaleler ile aklı istişhad ediyor ve ikaz ediyor ve akla havale ediyor, tahkike sevk ediyor. Onunla, ehl-i ilim ve ashab-ı akla, din namına makam veriyor, ehemmiyet veriyor. Katolik mezhebi gibi aklı azletmiyor, ehl-i tefekkürü susturmuyor, körü körüne taklit istemiyor.

Hakikî Hıristiyanlık değil, belki şimdiki Hıristiyan dininin esasıyla İslâmiyetin esası mühim bir noktadan ayrıldığından, sabık farklar gibi çok cihetlerle ayrı ayrı gidiyorlar. O mühim nokta şudur:

İslâmiyet, tevhid-i hakikî dinidir ki, vasıtaları, esbabları iskat ediyor, enâniyeti kırıyor, ubudiyet-i hâlisâ tesis ediyor. Nefsin rububiyetinden tut, tâ her nevi rububiyet-i bâtlâyı kat ediyor, reddediyor. Bu sır içindir ki, havastan bir büyük insan tam dindâr olsa, enâniyeti terk etmeye mecbur olur. Enâniyeti terk etmeyen, salâbet-i diniyeyi ve kısmen de dinini terk eder.

Şimdiki Hıristiyanlık dini ise, velediyet akidesini kabul ettiği için, vesait ve esbaba tesir-i hakikî verir. Din namına enâniyeti kırmaz; belki "Hazret-i İsa Aleyhisselâmın bir mukaddes vekili" diye, o enâniyete bir kudsiyet verir. Onun için, dünyaca en büyük makam işgal eden Hıristiyan havasları tam dindâr olabilirler. Hattâ Amerika'nın esbak Reis-i cumhuru Wilson ve İngilizin esbak Reis-i Vükelâsı Lloyd George gibi çoklar var ki, mutaassıp birer papaz hükmünde dindâr oldular. Müslümanlarda ise, öyle makamlara girenler, nadiren tam dindâr ve salâbetli kalırlar. Çünkü gururu ve enâniyeti bırakamıyorlar. Takvâ-yı hakikî ise, gurur ve enâniyetle içtima edemiyor.

Evet, nasıl ki Hıristiyan havassının taassubu, Müslüman havaslarının adem-i salâbeti mühim bir farkı gösteriyor; öyle de, Hıristiyandan çıkan filozoflar dinlerine karşı lâkayt veya muarız vaziyeti alması ve İslâmdan çıkan hükemaların kısm-ı âzamı hikmetlerini esâsât-ı İslâmiyeye bina etmesi, yine mühim bir farkı gösteriyor.

Hem ekseriyetle zindanlara ve musibetlere düşen âmi Hıristiyanlar, din-den medet beklemiyorlar. Eskiden çoğu dinsiz oluyordular. Hattâ Fransa'nın İhtilâl-i Kebîrini çıkaran ve "serseri dinsiz" tabir edilen, tarihçe meşhur inkılâpçılar, o musibettede avam kısmıdır. İslâmiyette ise, ekseriyet-i mutlakâ ile hapse ve musibete düşenler, dinden medet beklerler ve dindâr oluyorlar. İşte bu hâl dahi mühim bir farkı gösteriyor.

Mektubat, 419-423

* Cumhur-u avâmı, bürhandan ziyâde, me'hazdeki kudsiyet imtisâle sevk eder.

İslâmiyet, tevhid-i hakikî dinidir ki, vasıtaları, esbabları iskat ediyor, enâniyeti kırıyor, ubudiyet-i hâlisâ tesis ediyor. Nefsin rububiyetinden tut, tâ her nevi rububiyet-i bâtlâyı kat ediyor, reddediyor. Bu sır içindir ki, havastan bir büyük insan tam dindâr olsa, enâniyeti terk etmeye mecbur olur. Enâniyeti terk etmeyen, salâbet-i diniyeyi ve kısmen de dinini terk eder.

Şeriatın yüzde
doksanı-zaruriyat
ve müsellemt-ı
diniye-birer elmas
sütundur.
Mesâil-i
içtiyhâdiye-i
hilâfiye, yüzde
ondur. Doksan
elmas sütun, on
altının himâyesine
verilmez. Kitaplar
ve içtiyhadlar
Kur'ân'a dürbün
olmalı, âyine
olmalı; gölge ve
vekil olmamalı.

* Şeriatın yüzde doksanı-zaruriyat ve müsellemt-ı diniye-birer elmas sütundur.

Mesâil-i içtiyhâdiye-i hilâfiye, yüzde ondur. Doksan elmas sütun, on altının himâyesine verilmez. Kitaplar ve içtiyhadlar Kur'ân'a dürbün olmalı, âyine olmalı; gölge ve vekil olmamalı.

* Her müstaid, nefsi için içtiyhad edebilir; teşri' edemez.

* Bir fikre dâvet, cumhur-u ulemânın kabûlüne vâbestedir. Yoksa dâvet bid'attır; reddedilir.

Hutbe-i Şamiye, 121

"Bizim muradımız, medeniyetin mehasini ve beşere menfaati bulunan iyilikleridir."

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir. Birisi, İsevîlik din-i hakikîsinden aldığı feyizle hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nâfi san'atları ve adalet ve hakkaniyete hizmet eden fûnunları takip eden bu birinci Avrupa'ya hitap etmiyorum. Belki, felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiâtını mehâsin zannederek beşeri sefâhete ve dalâlete sevk eden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitap ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o seyahat-i ruhiyede, mehâsin-i medeniyet ve fûnun-u nâfiadan başka olan mâlâyânî ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı mânevîsine karşı demiştim:

Bil, ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakim ve dalâletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dâvâ edersin ki, "Beşerin saadeti bu ikisiyledir." Senin bu iki elin kırılсын ve şu iki pis hediye senin başını yesin ve yiyecek!

Ey küfür ve küfrânı dağıtıp neşreden bedbaht ruh! Acaba, hem ruhunda, hem vicdanında, hem aklında, hem kalbinde dehşetli musibetlerle musibet-zede olmuş ve azâba düşmüş bir adamın, cismiyle zâhiri bir surette, aldatici bir ziyet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mesut denilebilir mi? Âyâ, görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden meyus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebiyle, tatlı hayaller ona acılaşıyor, şirin vaziyetler onu tazip ediyor, dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Halbuki, senin şeametinle kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalâlet darbesini yiyen ve o dalâlet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemleri ondan neşet eden bir biçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba, zâil, yalancı bir cennette cismi bulunan ve kalbi, ruhu cehennemde azap çeken bir insana mesut denilebilir mi? İşte, sen biçare beşeri böyle baştan çıkardın; yalancı bir cennet içinde cehennemî bir azap çektiyorsun.

Ey beşerin nefsi emmâresi! Bu temsile bak, beşeri nereye sevk ettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Birisinden gidiyoruz. Görüyoruz ki, her adım başında biçare, âciz bir adam bulunur. Zalimler hücum edip malını, eşyasını gasp ederek kulübeciğini harap ediyorlar. Bazen da yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak haline semâ ağlıyor. Nereye, bakılsa, hal bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler zalimlerin gürültüleri, maz-

lumların ağlayışları olduğundan, umumî bir matem o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrın elemiyle müteallim olduğundan, hadsiz bir eleme giriftar oluyor. Halbuki vicdan bu derece teellüme tahammül edemediğinden, o yolda giden iki şeyden birisine mecbur olur: Ya insaniyetten tecerrüt edip ve nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir kalbi taşıyacak ki, kendi selâmetiyle beraber umumun helâketi onu müteessir etmesin; veyahut kalb ve aklın muktezasını iptal etsin.

Ey sefahet ve dalâletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi birtek gözü taşıyan kör dehân ile ruh-u beşere bu cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladın ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâyı illiyyinden esfel-i sâfiline atar, hayvânâtın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten iptal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fantaziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte, beşere açtığın yol ve verdiğin saadet bu misale benzer.

İkinci yol ki, Kur'ân-ı Hakîm hidayetiyle beşere hediye etmiştir, şöyledir:

Görüyoruz ki, o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir sultan-ı âdilin müstakim askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Ara sıra o sultanın emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mîrî levazimatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zâhiren mahzun oluyorlar; fakat hakikat noktasında, terhisle müferrah olup, sultanın ziyaretine ve padişahın pâyihtahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar.

Bazen terhis memurları acemî bir nefere rast geliyorlar. Nefer onları tanımıyor. "Silâhını teslim et" diyorlar. Nefer diyor: "Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim. Sonra onun yanına gideceğim. Siz neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmişseniz, göz ve baş üstüne geldiniz. Emrinizi gösteriniz. Yoksa çekiliniz, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle dövüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünkü nefsim benim değil, benim sultanımdır. Belki bendeki nefsim ve silâhım, mâlikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!"

İşte, o ikinci yoldaki medar-ı sürur ve saadet olan binler ahvalden bu hal bir numunedir. Sair ahvâli sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında, sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkîyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve mızıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte, Kur'ân-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediye kim tam kabul etse, böyle iki cihanın saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci, bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: "En büyük melekten en küçük semeğe kadar her bir zihayat kendi nefesine mâliktir ve kendi zâtı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı yaşamak ve bekasını temin etmektir" diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerîmin kerem düsturla-

Ey sefahet ve dalâletle bozulmuş ve İsevî dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi birtek gözü taşıyan kör dehân ile ruh-u beşere bu cehennemî hâleti hediye ettin. Sonra anladım ki, bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı âlâyı illiyyinden esfel-i sâfiline atar, hayvânâtın en bedbaht derecesine indirir.

Esbabın içinde en
eşrefi ve ihtiyar
noktasında en
geniş iradelisi,
insandır. Halbuki
bu insanın
düşünmek,
söylemek ve
yemek gibi en
zâhir ef'âl-i
ihtiyariyesinden
yüz cüz'ünden
onun dest-i
ihtiyarına
verilen ve daire-i
iktidarına giren,
yalnız meşkûk tek
bir cüzdür. Böyle
en zâhir fiilin
yüz cüz'ünden
bir cüz'üne mâlik
olmayan, nasıl
kendine mâliktir
denilir?

rından ve erkân-ı kâinata kemâl-i itaatle imtisal edilen düstur-u teavünle, nebâtat hayvânâtın imdadına ve hayvânat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî kanunun rahimâne, kerimâne cilvelerini cidal zannedip, "Hayat bir cidaldır" diye, ahmakane hükmetmişsin.

Acaba, o düstur-u teavünün cilvesinden olan, zerrât-ı taâmiyenin kemâl-i şevkle beden hücrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldır? Nasıl bir çarpışmaktır? Belki o imdat ve o koşmak, Kerîm bir Rabbin emriyle bir teavündür.

Hem çürük bir esasın, "Her şey kendi nefesine mâliktir" diyorsun. Hiçbir şey kendi nefesine mâlik olmadığına katî bir delil şudur ki:

Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyar noktasında en geniş iradelisi, insandır. Halbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zâhir ef'âl-i ihtiyariyesinden yüz cüz'ünden onun dest-i ihtiyarına verilen ve daire-i iktidarına giren, yalnız meşkûk tek bir cüzdür. Böyle en zâhir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne mâlik olmayan, nasıl kendine mâliktir denilir?

Böyle en eşref ve ihtiyarı en geniş, bu derece hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa, "Sair hayvânat ve cemâdat kendi kendine mâliktir" diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cemâdattan daha ziyade câmid ve şuursuz olduğunu ispat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü dehândır. Yani, harika, menhus zekândır. O kör dehân ile, her şeyin hâlıkı olan Rabbinî unuttun, mevhum bir tabiata isnad ettin, âsârını esbaba verdin, o Hâlıkın malını bâtil mâbud olan tâğutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehân nazarında, her zihayat, her bir insan, tek başıyla hadsiz a'dâya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hâcâtın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyar, zâil lem'a gibi bir şuur, çabuk söner şule gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömürle, o hadsiz a'dâya ve hâcâta karşı dayanmaya mecbur oluyor. Halbuki, o biçare zihayatın sermayesi, binler matluplarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete giriftar olduğu zaman, sağır, kör esbaddan başka derdine derman beklemiyor. وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ

Senin karanlıklı dehân, nev-i beşerin gündüzünü geceye kalb etmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvir ettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessüm etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hallerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehziyâne gülüp eğleniyor.

Her bir zihayat, senin şakirtlerin nazarında, zalimlerin hücumuna mâruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sadâlar ölümlerden, elemelerden gelen vâveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi kendine rab telâkki eden bir firavun-u zelildir.

Hem senin şakirdin mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.

Hem cebbardır. Fakat kalbinde bir nokta-i istinad bulamadığı için, zâtında gayet âciz bir cebbâr-ı hodfuruştur.

O şakirdin gaye-i himmeti hevesât-ı nefsâniyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-i nefsinin arayan ve hırs ve gururu- nu teskin etmeye çalışan bir dessaydır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor, her şeyi nefsinde feda ediyor.

Amma Kur'an'ın hâlis ve tam şakirdi ise, bir abddir. Fakat âzam-ı mahlûkata karşı da ubudiyete tenezzül etmez ve Cennet gibi en büyük ve âzam bir menfaati gaye-i ubudiyet yapmaz bir abd-i azizdir.

Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelâlınden başkasına, izni ve emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir halim-i âlihimmettir.

Hem fakirdir. Fakat onun Mâlik-i Kerîmi ona ileride iddihar ettiği mükâfatla bir fakir-i müstağnîdir.

Hem zayıftır. Fakat kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin kuvvetine istinad eden bir zaif-i kavidir ki, Kur'an hakikî bir şakirdine Cennet-i ebediye- yi dahi gaye-i maksat yaptırmadığı halde, bu zâil, fânî dünyayı ona gaye-i maksat hiç yapar mı?

İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla.

Hem felsefe-i sakîmenin şakirtleriyle Kur'an-ı Hakîmin tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla muvazene edebilirsiniz. Şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçır, onun aleyhinde dâvâ açır. Kur'an'ın şakirdi ise, semâvat ve arzdeki umum salih ibâdî ken- dine kardeş telâkki ederek, gayet samimî bir surette onlara dua eder. Ve sa- adetleriyle mesut oluyor. Ve ruhunda şedit bir alâkayı onlara karşı hisseder ki, duasında **أَنْتُمْ أَغْنَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ** der. Hem en büyük şey olan Arş ve şemsi musahhar birer memur ve kendi gibi bir abd, bir mahlûk telâkki eder.

Hem iki şakirdin ulviyet ve inbisat-ı ruhlarını bundan kıyas et ki: Kur'an, kendi şakirtlerinin ruhuna öyle bir inbisat ve ulviyet verir ki, doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz esmâ-i İlâhiyenin cilvelerini gösteren doksan dokuz âlemlerin zerrâtını, birer tesbih taneleri olarak şakirtlerinin ellerine verir, "Evradlarınızı bununla okuyunuz" der. İşte, Kur'an'ın tilmiz- lerinden Şah-ı Geylânî, Rufâî, Şâzelî (r.a.) gibi şakirtleri, virdlerini okuduk- ları vakit dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerrâtı, katarat adetlerini, mahlûkatın aded-i enfâsını tutmuşlar, onunla evradlarını okuyorlar, Cenâb-ı Hakk'ı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte, Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyân'ın mucizâne terbiyesine bak ki, nasıl ednâ bir kederle ve küçük bir gamla başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mik- roba mağlûp olan bu küçük insan, terbiye-i Kur'an ile ne kadar teâlî ediyor. Ve ne derece letâif inbisat eder ki, koca dünya mevcudatını, virdine tesbih olmakta kısa görüyor. Ve Cenneti zikir ve virdine gaye olmakta az gördüğü halde, kendi nefsinin Cenâb-ı Hakkın ednâ bir mahlûkunun üstünde büyük tutmuyor. Nihayet izzet içinde nihayet tevazuu cem ediyor. Felsefe şakirt- lerinin buna nispeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

*İşte. Kur'an-ı
Mu'cizü'l-
Beyân'ın
mucizâne
terbiyesine bak
ki, nasıl ednâ
bir kederle ve
küçük bir gamla
başı dönüp
sersemleşen ve
küçük bir mikroba
mağlûp olan bu
küçük insan,
terbiye-i Kur'an
ile ne kadar teâlî
ediyor.*

Ey bu vatan genç-
leri! Frenkleri tak-
lide çalışmayınız.
Âyâ, Avrupa'nın
size ettikleri
hadsiz zulüm ve
adâvetten sonra,
hangi akılla onla-
rın sefahet ve bâtlı
efkârlarına ittibâ
edip emniyet
ediyorsunuz?
Yok, yok! Sefihâne
taklit edenler,
ittibâ değil, belki
şuursuz olarak
onların safına
iltihak edip kendi
kendinizi ve kar-
deşlerinizi idam
ediyorsunuz.
Âgâh olunuz ki,
siz ahlâksızcasına
ittibâ ettikçe, ha-
miyet dâvâsında
yalancılık ediyorsu-
nuz. Çünkü şu
surette ittibânız,
milliyetinize
karşı bir istihfaf-
tır ve millete bir
istihzâdır.

İşte, felsefe-i sakime-i Avrupaiyeden yek-çeşm olan dehâsının yan-
lış gördüğü hakikatleri, iki cihana bakan, gayb-âşinâ parlak iki gözüyle
iki âleme nazar eden, beşer için iki saadete iki eliyle işaret eden hüdâ-yı
Kur'ânî der ki:

Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki
sana emanettir. O emanetin mâliki her şeye kadîr, her şeyi bilir bir Rahîm-i
Kerîmdir. O senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor-tâ senin
için muhafaza etsin, zayi olmasın. İleride mühim bir fiyat sana verecek. Sen
muvazzaf ve memur bir askersin. Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel
et. Odur ki, muhtaç olduğun şeyleri sana rızık olarak gönderiyor ve senin
takatin yetmediği şeylerden seni muhafaza eder. Senin şu hayatının gayesi,
neticesi, o Mâlikin esmâsına ve şuûnâtına bir mazhariyettir. Sana bir mu-
sibet geldiği vakit, de: **قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ وَاِنَّا لَنِيهِ رَا جِعُونَ** Yani, "Ben Mâlikimin hizme-
tindeyim. Ey musibet! Eğer Onun izin ve rızasıyla geldinse, merhaba, safâ
geldin. Çünkü, elbette bir vakit Ona döneceğiz ve Onun huzuruna gidece-
ğiz ve Ona müştâkız. Madem herhalde bir zaman bizi hayatın tekâlifinden
âzâd edecektir. Haydi, ey musibet, o terhis ve o âzâd etmek senin elinle
olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazifeperverliğimi
tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma
izin ve rızası olmazsa, benim takatim yettikçe, emin olmayana, Mâlikimin
emanetini teslim etmem" der.

İşte, binden bir numune olarak, dehâ-yı felsefinin ve hüdâ-yı Kur'ânînin
verdikleri derslerin derecelerine bak. Evet, iki tarafın hakikat-i hali, sabıkan
beyan edilen tarzla gidiyor. Fakat hidayet ve dalâlette insanların derecele-
ri mütefavittir, gaffetin mertebeleri de muhtelifdir. Herkes her mertebede
bu hakikati tamamıyla hissedemez. Çünkü gaffet, hissi iptal ediyor. Ve bu
zamanda öyle bir derecede iptal-i his etmiş ki, bu elîm elemnin acısını ehl-i
medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayüdüyle ve her
günde otuz bin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaffet perdesi parça-
lanıyor. Ecnebîlerin tâğutlarıyla ve fûnun-u tabiiyeleriyle dalâlete gidenlere
ve onları körü körüne taklit edip ittibâ edenlere binler nefrin ve teessüfler!

Ey bu vatan gençleri! Frenkleri taklide çalışmayınız. Âyâ, Avrupa'nın
size ettikleri hadsiz zulüm ve adâvetten sonra, hangi akılla onların sefa-
het ve bâtlı efkârlarına ittibâ edip emniyet ediyorsunuz? Yok, yok! Sefihâne
taklit edenler, ittibâ değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip
kendi kendinizi ve kardeşlerinizi idam ediyorsunuz. Âgâh olunuz ki, siz
ahlâksızcasına ittibâ ettikçe, hamiyet dâvâsında yalancılık ediyorsunuz.
Çünkü şu surette ittibânız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millete bir
istihzâdır.

هَدَيْنَا اللّٰهَ وَاِنَّا لَنِيهِ رَا جِعُونَ
قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ وَاِنَّا لَنِيهِ رَا جِعُونَ

Sözler, s. 652-656.

Ulaşmaz dest-i edeb-i garb-ı hevesbâr-ı hevâkâr-ı dehâdâr / De'b-i
edeb-i ebed-müddet-i Kur'ân-ı ziyâbâr-ı şifâkâr-ı hüdâdâr

اولا شئنا دست ادب غريب خوش ياد هوايگر و حاله
دلب ادب اند مدت قرآن ضياعك شفا كلر حداله

Kâmilin insanların zevk-i maâlisini hoşnut eden bir hâlet, çocukça bir hevese, sefihçe bir tabiat sahibine hoş gelmez, Onları eğlendirmez. Bu hikmete binâen, bir zevk-i süflî, sefih, hem nefsi ve şehvânî içinde tam beslenmiş, zevk-i ruhiyi bilmez. Avrupa'dan tereşsuh etmiş şu hazır edebiyat, romanvâri nazarla, Kur'ân'da olan letâif-i ulviyet, mezâyâ-i haşmeti göremez, hem tadamaz. Kendindeki mihengi ona ayar edemez. Edebiyatta vardır üç meydan-ı cevelân; onlar içinde gezer, haricine çıkamaz. Ya aşkla hüsündür, ya hamâset ve şehâmet, ya tasvir-i hakikat. İşte yabânî edebse, hamâset noktasında hakperestliği etmez. Belki zâlim nev-i beşerin gad-darlıklarını alkışlamakla kuvvetperestlik hissini telkin eder. Hüsün ve aşk noktasında aşk-ı hakiki bilmez. Şehvetengiz bir zevki nefislere de zerk eder. Tasvir-i hakikat maddesinde, kâinata san'at-ı İlâhî sûretinde bakmaz, Bir sıbga-i Rahmânî sûretinde göremez. Belki tabiat noktasında tutar, tasvir ediyor, hem ondan da çıkamaz. Onun için telkini aşk-ı tabiat olur. Maddeperestlik hissi, kalbe de yerleştirir; ondan ucuzca kendini kurtaramaz. Yine ondan gelen, dalâletten neş'et eden ruhun ıztırâbâtına, o edepsizlenmiş edeb müsekkin, hem münevvim, hakiki fayda vermez. Tek bir ilâcı bulmuş, o da romanlarıymış. Kitap gibi bir hayy-ı meyyit, sinema gibi bir müteharrik emvât. Meyyit hayat veremez. Hem tiyatro gibi tenâsuhvâri, mâzi denilen geniş kabrin hortlakları gibi şu üç nevi romanlarıyla hiç de utanmaz.

Beşerin ağzına yalancı bir dil koymuş, hem insanın yüzüne fâsık bir göz takmış, dünyaya bir âlüfte fistanını giydirmiş, hüsn-ü mücerred tanımaz. Güneşi gösterirse, sarı saçlı güzel bir aktristi kârie ihtar eder. Zâhiren der: "Sefâhet fenadır, insanlara yakışmaz." Netice-i muzırrayı gösterir. Halbuki sefâhete öyle müşevvikâne bir tasviri yapar ki, ağız suyu akıtır, akıl hâkim kalamaz. İştihâyı kabartır, hevesi tehyic eder; his daha söz dinlemez. Kur'ân'daki edebse, hevâyı karıştırmaz. Hakperestlik hissi, hüsn-ü mücerred aşkı, cemâlperestlik zevki, hakikatperestlik şevki verir. Hem de aldatmaz. Kâinata tabiat cihetinde bakmıyor. Belki bir san'at-ı İlâhî, bir sıbga-i Rahmânî noktasında bahseder; akılları şaşırılmaz. Mârifet-i Sâniin nurunu telkin eder, her şeyde âyetini gösterir. Her ikisi rikkatli birer hüznü de veriyor; fakat birbirine benzemez. Avrupazâde edebse, fâkdü'l-ahbabdan, sahipsizlikten neş'et eden gamlı bir hüznü veriyor; ulvî hüznü veremez. Zirâ sağır tabiat, hem de bir kör kuvvetten mülhemâne aldığı bir hiss-i hüzn-ü gamdâr. Âlemi bir vahşetzâr tanır; başka çeşit göstermez. O sûrette gösterir, hem de mahzunu tutar, sahipsiz de olarak yabânîler içinde koyar, hiçbir ümit bırakmaz. Kendine verdiği şu hiss-i heyecanla git gide ilhâda kadar gider, ta'tile kadar yol verir. Dönmesi müşkül olur; belki daha dönemez. Kur'ân'ın edebi ise, öyle bir hüznü verir ki, âşıkâne hüsündür, yetimâne değildir. Firâku'l-ahbabdan gelir; fâkdü'l-ahbabdan gelmez. Kâinatta nazarı, kör tabiat yerine, şuurlu, hem rahmetli bir san'at-ı İlâhî onun medâr-ı bahsi. Tabiattan bahsetmez. Kör kuvvetin yerine, inâyetli, hikmetli bir kudret-i İlâhî ona medâr-ı beyân. Onun için, kâinat vahşetzâr sûret giyemez. Belki muhatab-ı mahzunun nazarında oluyor bir cemiyet-i ahab. Her tarafta tecâvüb, her cânibde tahabbüb; ona sıkıntı vermez. Her köşede istinâs, o cemiyet içinde mahzunu vaz' ediyor bir hüzn-ü müştakâne; bir hiss-i ulvî verir, gamlı bir hüznü vermez. İki birer şevki de verir. O yabânî edebin

Avrupazâde edebse, fâkdü'l-ahbabdan, sahipsizlikten neş'et eden gamlı bir hüznü veriyor; ulvî hüznü veremez. Zirâ sağır tabiat, hem de bir kör kuvvetten mülhemâne aldığı bir hiss-i hüzn-ü gamdâr. Âlemi bir vahşetzâr tanır; başka çeşit göstermez.

Kur'ân-ı Hakimin
sırr-ı icazıyla,
hakiki bir tefsiri
olan Risale-i
Nur, bu dünyada
bir manevi
Cehennemi
dalalette
gösterdiği gibi,
imanda dahi bu
dünyada manevi
bir Cennet
bulduğunu
ispat ediyor. Ve
günahların ve
fenalıkların ve
haram lezzetlerin
içinde, manevi
elim elemeleri
gösterip hasenat
ve güzel
hasletlerde ve
hakaik-ı şeriatın
amelinde Cennet
lezaizi gibi
manevi lezzetler
bulduğunu
ispat ediyor.

verdiği bir şevk ile nefis düşer heyecana, heves olur münbasıt; ruha ferah veremez. Kur'ân'ın şevki ise, ruh düşer heyecana, şevk-i maâli verir. İşte bu sırra binâen, şeriat-ı Ahmediye (a.s.m.) lehviyatı istemez. Bâzı âlât-ı lehvi tahrir edip, bir kısmı helâl diye izin verir; demek hüzn-ü Kur'âni veya şevk-i tenzili veren âlet zarar vermez. Eğer hüzn-ü yetimi veya şevk-i nefsanî verse, âlet haramdır. Değişir eşhâsa göre; herkes birbirine benzemez.

Sözler, s. 675-677.

Kur'ân-ı Hakimin sırr-ı icazıyla, hakiki bir tefsiri olan Risale-i Nur, bu dünyada bir manevi Cehennemi dalalette gösterdiği gibi, imanda dahi bu dünyada manevi bir Cennet bulunduğunu ispat ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde, manevi elim elemeleri gösterip hasenat ve güzel hasletlerde ve hakaik-ı şeriatın amelinde Cennet lezaizi gibi manevi lezzetler bulunduğunu ispat ediyor. Sefahet ehlini ve dalalette düşenleri o cihetle, aklı başında olanlarını kurtarıyor. Çünkü, bu zamanda iki dehşetli hal var.

Birincisi: Akıbeti görmeyen, bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye, akıl ve fikre galebe ettiğinden ehl-i sefaheti sefahetten kurtarmanın çare-i yeganesi, aynı lezzetinde elemi gösterip hissini mağlup etmektir. Ve *يَسْتَجِبُونَ النِّجْمَةَ الدُّنْيَا* ayetinin işaretiyle, bu zamanda ahiretin elmas gibi nimetlerini, lezzetlerini bildiği halde, dünyevi kırılacak şişe parçalarını onlara tercih etmek, ehl-i iman iken ehl-i dalalette o hubb-u dünya ve o sır için tabi olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yeganesi, dünyada dahi Cehennem azabı gibi elemeleri göstermekle olur ki, Risale-i Nur o meslekten gidiyor. Yoksa, bu zamandaki küfr-ü mutlakın ve fenden gelên dalaletin ve sefahetteki tiryakiliğin inadı karşısında Cenab-ı Hakkı tanıttırdıktan sonra ve Cehennem vücutuna ispat ile ve onun azabı ile insanları fenalıktan, seyyiattan vazgeçirmek yolu ile ondan, belki de yirmiden birisi ders alabilir. Ders aldıktan sonra da, "Cenab-ı Hak Gafur'ü-Rahimdir, hem Cehennem pek uzaktır" der, yine sefahetine devam edebilir. Kalbi, ruhu hissiyatına mağlup olur. İşte, Risale-i Nur ekser muvazeneleriyle küfür ve dalaletin dünyadaki elim ve ürkütücü neticelerini göstermekle, en muannid ve nefisperest insanları dahi o menhus, gayri meşru lezzetlerden ve sefahetlerden bir nefret verip aklı başında olanları tevbeyle sevk eder. O muvazenelerden, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Sözlerdeki kısa muvazeneler ve Otuz İkinci Sözün Üçüncü Mevkıfındaki uzun muvazene, en sefih ve dalalette giden adamı da ürkütüyor, dersini kabul ettiriyor. Mesela, ayet-i Nurda, seyahat-i hayaliye ile hakikat olarak gördüğüm vaziyetleri gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilini isteyen, Sikke-i Gaybiyenin ahirine baksın.

Ezcümle, o seyahat-i hayaliyede, rızka muhtaç hayvanat alemini gördüğüm vakit, maddi felsefe ile baktım, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber zaaf ve aczleri, o zihayat alemini bana çok acıklı ve elim gösterdi. Ehl-i dalalet ve gaffetin gözüyle baktığımdan feryad eyledim. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imanın dürbünü ile gördüm ki, Rahman ismi rezzak

burcunda, parlak bir güneş gibi tulu etti. O aç, biçare zihayat alemini rahmet ışığıyla yaldızladı.

Sonra hayvanat aleminde yavruların zaaf ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları hazin, elim ve herkesi rikkat ve acımaya getirecek bir karanlık içinde diğer bir alemin gördüm. Ehl-i dalaletin nazarıyla baktığıma eyvah dedim. Birden iman bana bir gözlük verdi; gördüm ki, Rahim ismi şefkat burcunda tulu etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o acı alemin sevinçli aleme çevirip ışıklandırdı ki, şekva ve acımak ve hüzünden gelen göz yaşlarımı, sevinç ve şükürün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi insan aleminde bana göründü. Ehl-i dalaletin dürbünü ile baktım. O alemin o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm ki, kalbimin en derinliklerinden feryad ettim, eyvah dedim. Çünkü, insanlarda ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve kainatı ihata eden tasavvurat ve efkarlar ve ebedi beka ve saadet-i ebediyeyi ve Cenneti gayet ciddi isteyen himmetleri ve fitri istidatları ve had konulmayan ve serbest bırakılan fitri kuvveleri ve hadsiz maksadlara müteveccih ihtiyaçları ve zaaf ve aczleriyle beraber hücumlarına maruz kaldıkları hadsiz musibet ve adaları ile beraber gayet kısa bir ömür, hergün ve her saat ölüm endişesi altında, gayet dağdağlı bir hayat, yaşamak için gayet perişan bir maişet içinde kalbe, vicdana en elim ve en müthiş halet olan mütemadi zeval ve firak belasını çekmek içinde ehl-i gaflet için zulümat-ı ebediye kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar. Birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar gördüm. İşte, bu insan alemini bu zulümat içinde gördüğüm anda, kalb ve ruh ve aklımla beraber bütün letaif i insaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryad ile ağlamaya hazır iken, birden Kur'ândan gelen Nur ve kuvvet-i iman o dalalet gözlüğünü kırdı, kafama bir göz verdi. Gördüm ki, Cenab-ı Hakkın Adil ismi Hakim burcunda, Rahman ismi Kerim burcunda, Rahim ismi Gafur burcunda, yani manasında, Bais ismi Varis burcunda, Muhyi ismi Muhsin burcunda, Rab ismi Malik burcunda birer güneş gibi tulu ettiler. O karanlıklı ve içinde çok alemler bulunan insan aleminin ummunu birden ışıklandırdılar, şenlendirdiler. Cehennemi haletleri dağıtıp, nurani ahiret aleminde pencereler açıp o perişan insan dünyasına nurlar serptiler. Zerrat-ı kainat adedince, "Elhamdülillah, Eşşükürülillah" dedim. Ve aynelyakin gördüm ki, imanda manevi bir Cennet ve dalalette manevi bir Cehennem bu dünyada da vardır, yakinen bildim.

Sonra küre-i arzın aleminde göründü. O seyahat-i hayaliyemde dine itaat etmeyen felsefenin, karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayalime dehşetli bir alem gösterdi. Yetmiş defa top güllésinden daha süratli hareketiyle, yirmi beş bin sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmaya ve parçalanmaya müstaid (kabil) ve içi zelzeleli, çok ihtiyar ve çok yaşlı küre-i arz içinde ve o dehşetli gemi üstünde kainatın hadsiz boşluğunda seyahat eden biçare nev-i insan (vaziyeti) bana pek vahşetli bir karanlık içinde göründü, başım döndü, gözüm karardı. Felsefenin gözlüğünü yere vurdum, kırdım. Birden hikmet-i Kur'âniye ve imaniye ile ışıklanmış bir göz ile baktım, gördüm ki: Halık-ı Arz ve Semavatın Kadir, Alim, Rab, Allah ve Rabbü's-Semavati vel-Ard ve Musahhirüş-Şemsi vel-Kamer isim-

*Sonra küre-i arzın
alemi göründü.
O seyahat-i
hayaliyemde dine
itaat etmeyen
felsefenin,
karanlıklı
kavanin-i
ilmiyeleri,
hayalime dehşetli
bir alem gösterdi.*

Bu asırda ikinci dehşetli hal: Eski zamanda küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalaletler ve küfr-ü inadiden gelen temerrüd, bu zamana nisbeten pek az idi. Onun için, eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanlarda tam kafi olurdu. Küfr-ü meşkuku çabuk izale ederlerdi.

leri, rahmet azamet, rububiyet burçlarında güneş gibi tulu ettiler. O karanlık, vahşetli, dehşetli alemler öyle ışıktandırdılar ki, o halette, benim imanlı gözüme küre-i arz gayet muntazam, musahhar, mükemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi ve tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş ve ziruhları güneşin etrafında, memleket-i Rabbaniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsûlatını rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare, bir şimendifer hükmünde gördüm. Küre-i Arzın zerrâtı adedince **أَحْسَنُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَةِ الْإِيمَانِ** dedim.

İşte, buna kıyasen Risale-i Nurda pekçok muvazenelerle ispat edilmiştir ki, ehl-i sefahet ve dalalet, dünyada dahi bir manevi Cehennem içinde azap çekerler ve ehl-i iman ve salahat, dünyada dahi bir manevi Cennet içinde, İslâmiyet ve insanîyet midesiyle ve imanın tecelliyat ve cilveleriyle, manevi bir Cennet lezzetleri tadabilir, belki derece-i imanlarına göre istifade edebilirler. Fakat, bu fırtınalı zamanın hissi iptal eden ve beşerin nazarını afaka dağıtan ve boğan cereyanlar, iptal-i his nevinden bir sersemlik vermiş ki, ehl-i dalalet manevi azabını muvakkaten tam hissedemiyor. Ehl-i hidayete dahi gaflet basıyor, hakiki lezzetini tam takdir edemiyor.

Bu asırda ikinci dehşetli hal: Eski zamanda küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalaletler ve küfr-ü inadiden gelen temerrüd, bu zamana nisbeten pek az idi. Onun için, eski İslâm muhakkiklerinin dersleri, hüccetleri o zamanlarda tam kafi olurdu. Küfr-ü meşkuku çabuk izale ederlerdi. Allah'a iman umumi olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve Cehennem azabını ihtar etmekle çokları sefahetlerden, dalaletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise, eski zamanda bir memlekette bir kafir-i mutlak yerine, şimdi bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide, fen ve ilimle dalalet girip inat ve temerrüdle hakaik-i imana karşı çıkana nisbeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrid inatçılar, firavunluk derecesinde bir gururla ve dehşetli dalaletleriyle hakaik-i imanîyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi bu dünyada onların temellerini parça parça edecek bir hakikat-i kudsiye lazımdır ki, onların tecavüzatını durdursun ve bir kısmını imana getirsin.

İşte, Cenab-ı Hakka hadsiz şükürler olsun ki, bu zamanın tam yarasına bir tiryak olarak Kur'an-ı Mucizü'l-Beyanın bir mu'cize-i maneviyesi ve lemeatı bulunan Risale-i Nur, pekçok muvazenelerle, en dehşetli muannid, mütemerridleri, Kur'anın elmas kılınıcı ile kırıyor. Ve kainat zerrelere adedince vahdaniyet-i İlâhiyeye ve imanın hakikatlerine hüccetleri, delilleri gösteriyor ki; yirmi beş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlup olmayıp galebe etmiş ve ediyor. Evet, Risale-i Nur iman ve küfür muvazeneleri ve hidayet ve dalalet mukayeseleri, bu mezkur hakikatleri bilmüşahede ispat ediyor. Mesela, Yirmi İkinci Sözün iki makamının bürhanlarına ve lem'alarına ve Otuz İkinci Sözün Birinci Mevkufına ve Otuz Üçüncü Mektubun pencerelerine ve Asa-yı Musanın on bir hüccetine, sair muvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse, anlaşılır ki, bu zamanda küfr-ü mutlak ve mütemerrid dalaletin inadını kıracak, parçalayacak, Risale-i Nurda tecelli eden hakikat-i Kur'aniyedir.

İnşallah, nasıl Tılsımlar Mecmuasında, dinin mühim tılsımlarını ve hilkat-i alemin muammalarını keşf eden parçalar, o mecmuada toplanmış;

aynen öyle de, ehl-i dalaletin dünyada dahi cehennemlerini ve ehl-i hidayetin dünyada lezaiz-i cennetlerini gösteren ve iman Cennetin bir manevi çekirdeği ve küfür ise Cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nur'un o gibi parçaları, kısacık bir tarzda, bir mecmuacık olarak yazılacak, inşaallah neşredilecek.

Şualar, 582-585.

İ'lem eyyühe'l-aziz!

İnsan ne kadar cahil ve gafildir! Ne kadar yolunu şaşırılmış, nefesine zarar veriyor! Dokuz vecihle menfaati muhakkak, yalnız bir vecihle zararı mevhum olan büyük bir hayr-ı azîmi terk, dalâleti irtikâp eder. Evet, Sofestaînin bir şüphesi için, binlerce menfaat delilleri olan hidayeti terk ediyor.

Halbuki insan çok vehham, ihtiyatlı olduğuna nazaran, dünyevî bir işte onda bir zarar ihtimali varsa içtinap eder. Âhiret işi olursa, onda dokuz zarar ihtimali olduğu halde, içtinap etmez. İşte cehalet bu kadar olur!

Mesnevi-i Nuriye, 124.

İhtar: En büyük hidayet, hicabın kaldırılmasıyla hakkı hak, batılı batıl göstermektir.

İşaratü'l-İcaz, 28.

Üçüncüsü: "Hidayetin neticesi, semeresi ve hidayetdeki lezzet ve nimet nedir?" diye soran saile cevaptır. Yani, hidayette saadet-i dareyn vardır. Hidayetin neticesi, nefsi hidayettir. Hidayetin semeresi, ayn-ı hidayettir. Zira, hidayet haddizatında büyük bir nimettir ve vicdani bir lezzettir ve ruhun cennetidir. Nasıl ki dalalet ruhun cehennemidir; öyle de, وبالآخرة ahi-retin felah ve saadetini intâç eder.

İşaratü'l-İcaz, 62.

Sanki hidayet-i İlâhî, bir burak olup mü'minlere gönderilmiştir. Mü'minler tarik-i müstakimde ona binerek arş-ı kemalata yürürler.

İşaratü'l-İcaz, 63.

Madem hakikat budur. Esrar-ı Kur'âniyeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yaralarına en münasip bir ilâç, bir merhem ve zulümatın tehacümatına maruz heyet-i İslâmiyeye en nâfi bir nur ve dalâlet vâdilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım.

Bilirsiniz ki, eğer dalâlet cehaletten gelse, izalesi kolaydır. Fakat dalâlet fenden ve ilimden gelse, izalesi müşküldür. Eski zamanda ikinci kısım binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşadla yola gelebilirdi. Çünkü, öyleler kendilerini beğeniyorlar. Hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenâb-ı Hak şu zamanda, icâz-ı Kur'ân'ın mânevî lemeâtından olan malûm Sözleri, şu dalâlet zındıkasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

Mektubat, 27

Bilirsiniz ki, eğer dalâlet cehaletten gelse, izalesi kolaydır. Fakat dalâlet fenden ve ilimden gelse, izalesi müşküldür. Eski zamanda ikinci kısım binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşadla yola gelebilirdi. Çünkü, öyleler kendilerini beğeniyorlar. Hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenâb-ı Hak şu zamanda, icâz-ı Kur'ân'ın mânevî lemeâtından olan malûm Sözleri, şu dalâlet zındıkasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

Ehl-i dalâlet için
dünya fıraklar ve
zevallerle dolu
ve ademlerle
mâlâmâldir.
Kâinat, onun
için mânevi
bir cehennem
hükümüne geçer.
Herşey onun için
âni bir vücut ile
hadsiz bir adem
ihata ediyor.
Bütün mazi
ve müstakbel
zulûmat-ı ademle
mamlûdür;
yalnız kısacık bir
zaman-ı halde bir
hazin nur-u vücut
bulabilir. Fakat
sırr-ı Kur'ân ve
nur-u iman ile,
ezelden ebede
kadar bir nur-u
vücut görünür,
ona alâkadar olur
ve onunla saadet-i
ebediyesini temin
eder.

(...) ehl-i felsefenin en ziyade ileri gidenleri olan sofestâiler, tarik-i haktan yüzlerini çevirdiklerinden, küfür ve dalâlet tarikine bakmışlar; görmüşler ki, şirk yolu, tarik-i haktan ve tevhid yolundan yüz bin defa daha müşkülâtlıdır, nihayet derecede gayr-ı makuldür. Onun için, bilmecburiye, herşeyin vücudunu inkâr ederek akıldan istifa etmişler.

Mektubat, 240.

Ehl-i dalâlet için dünya fıraklar ve zevallerle dolu ve ademlerle mâlâmâldir. Kâinat, onun için mânevi bir cehennem hükümüne geçer. Herşey onun için âni bir vücut ile hadsiz bir adem ihata ediyor. Bütün mazi ve müstakbel zulûmat-ı ademle memlûdür; yalnız kısacık bir zaman-ı halde bir hazin nur-u vücut bulabilir. Fakat sırr-ı Kur'ân ve nur-u iman ile, ezelden ebede kadar bir nur-u vücut görünür, ona alâkadar olur ve onunla saadet-i ebediyesini temin eder.

Mektubat, 286

İ'lem eyyühe'l-aziz! Herbir insan için hayat seferinde iki yol vardır. Bu iki yolun uzunluğu, kısalığı birdir. Amma birisinde ehl-i şuhud ve ehl-i vukufun şehadet ve tasdikleriyle, onda dokuz menfaat ihtimali var. İkinci yolda mesele maküsedir, onda dokuz zarar ihtimali vardır. İkinci yolla gidenin ne silahı var, ne zahiresi. Tabii, yolda pek çok korkulara maruz kalacağı gibi, ihtiyaçlarını def için çoklara minnet altında kalır. Fakat birinci yola sülük edenin hem silahı, hem erzakı beraberdir. Pek serbestane gider. Birinci yol Kur'ân yoludur, ikinci yol ise dalalet yoludur.

Evet, ehl-i şuhudun, ehl-i vukufun tasdik ve şehadetleriyle sabittir ki, iman yümnüyle yürüyen emn ü eman içindedir. Ve bilahare merkez-i hükümete ulaştığında, onda dokuzu büyük mükafatlara mazhar olacaklardır. Fakat, dalalet zulûmatı içinde yürüyenler esna-yı seferde korkudan, açlıktan herşeye ve herkese tezellül ettikten sonra, mahall-i hükümete vasıl olduğunda, onda dokuzu ya idam veya ebedi hapse mahkûm olacaklardır. Binaenaleyh akli olan, zararlı birşeyi, dünyevi, edna bir hiffet için tercih etmez.

Ehl-i şuhud dediğimizden maksat, evliyaullahtır. Zira velayet sahibi, avamın itikad ettiği şeyleri gözle müşahede ediyor. Kur'ân yoluyla gidenlerin silah ve zahireleri ise, Kadir-i Mutlaka, Ganiyy-i Kerime olan tevekkül onları temin eder.

Zira, tevekkül, istinad ve istimdad noktalarını tazammun ediyor. Bu noktalar da kelime-i tevhidi istilzam ediyor. Kelime-i tevhid de namazı iktiza ediyor. Namaz dahi ubudiyetin esas bir rüknüdür. Ubudiyeti emreden tekliftir. Mükellefiyetini ifa edenin, mükellefiyet müddetince, mükellefiyet-i askeriye gibi yemekleri, libasları ve sair hayat lazimeleri hazine-i Rahman'dan verilir. Mükellefiyet-i askeriye iki buçuk senedir. Amma mükellefiyet-i ubudiyet, müddet-i ömürdür.

Mesnevi-i Nuriye, 188-189.

Siyasetteki muktesit meslek

Suât: İnkılâptan on sene evvel, hükûmete nihayet derecede müteriz olduğun halde, hükûmete hücum edenlere dahi itiraz ederdin. Hattâ selâtin-i Osmâniyeyi ifratla senâ ederdin; hattâ derdin: “Muhtemeldir, Abdulhamid, muktedir değil ki dizgini gevşetsin, milletin saadetine yol versin. Veyahut hatâ bir içtihad ile olabilir, bir gayr-i makbul özü kendine bulsun. Veyahut avanelerinin ve vehminin elinde mahpus gibidir.” Sonra birden bütün kabahati ona attın. Neden hem itiraz, hem hücum ederdin; hem de bâzılara karşı müdâfaa ederdin?

Cevap: İnkılâptan on altı sene evvel, Mardin cihetlerinde, beni hakka irşad eden bir zâta rast geldim. Siyâsetteki muktesit mesleği bana gösterdi. Hem, tâ o vakitte, meşhur Kemâl’in “Rüya”sıyla uyandım. Lâkin, maatteessüf, sû-i tesâdüf ile hükûmete itiraz edenlerden ehl-i ifrat ve ehl-i tefritte rast geldim. Ehl-i ifratın bir kısmı, Arap’tan sonra İslâmiyet’in kıvâmı olan Etrâkı tadril ediyorlardı. Hattâ bir kısmı o derece tecâvüz etti ki, ehl-i kânunu tekfir ederdin. Otuz sene evvel olan Kanun-u Esâsiyi ve hürriyetin ilânını tekfirden delil gösterdi, “Kim Allah’ın indirdiğiyle hükmetmezse... (Mâide, 44-47.)” hüccet ederdin. Bîçare bilmezdi ki, “Kim hükmetmezse...” bilmânâ “Kim tasdik etmezse”dir. Acaba sâbık istibdâdı, hürriyet zanneden ve Kanun-u Esâsiye itiraz eden adamlara nasıl itiraz etmeyeceğim? Çendan, hükûmete itiraz ederlerdi; lâkin, onlar, istibdâdın daha dehşetlisini istediler. Bunun için onları reddederdim. İşte, şimdi ehl-i hürriyeti tadril eden şu kısımdandır.

İkinci kısım olan ehl-i tefriti gördüm. Dini bilmiyorlar, ehl-i İslâm’a insafsızca itiraz ediyorlar, taassubu delil gösteriyorlardı. İşte şimdi Osmanlıktan tecerrüd edip, tam tamına Avrupa’ya temessül etmek fikrinde bulunanlar şu kısımdandır. Bununla beraber, istibdat kendini muhâfaza etmek için herkese vesvese verdiği gibi, beni inkılâptan on sene evvel aldattı ki, ehl-i ihtilâlin ekseri mâsumdur. Lillâhilhamd, o vesvese bir iki sene zarfında zâil oldu. Tâ o vakitte anladım; bizim ekser ahrarımız, mütekid Müslümanlardır.

Elhâsıl: Hükûmete hücum edenler, bâzıları “Haydo, Haydo” derlerdi, bâzıları “Haydar Ağa, Haydar Ağa” derlerdi; ben “Haydar” derdim, şimdi de “Haydar” diyorum, vesselâm.

(Münazarat, s.123-125.)

Şeytandan ve siyasette Allah’a sığınırım

Biz müteharrik-i bizzat değiliz, bilvasıta müteharrikiz. Avrupa üflüyor, biz burada oynuyoruz

Aynı gün pür-ümid, başka ve dünyevî bir meclise gittim. Dünyevîler dediler: “Neden geldin geleli siyasete karışmıyorsun?”

Dedim: “Şeytandan ve siyasette Allah’a sığınırım.”

“Evet, İstanbul siyaseti İspanyol hastalığı gibi bir hastalıktır. Fikri hezeyanlaştırır. Biz müteharrik-i bizzat değiliz, bilvasıta müteharrikiz. Avrupa

Elhâsıl: Hükûmete hücum edenler, bâzıları “Haydo, Haydo” derlerdi, bâzıları “Haydar Ağa, Haydar Ağa” derlerdi; ben “Haydar” derdim, şimdi de “Haydar” diyorum, vesselâm.

*“Kim fasık
siyasetdaşını,
mütedeyyin
muhalifine, su-i
zan bahaneleriyle
tercih etse,
muharriki
siyasetçiliktir.
Hem umumun
mâl-i mukaddesi
olan dini, inhisar
zihniyetiyle kendi
meslekdaşlarına
daha ziyade has
göstermekle,
kavi bir
ekseriyette, dine
aleyhdarlık meyli
uyandırmakla
nazardan
düşürmek ise,
muharriki
tarafgirliktir.”*

üflüyor, biz burada oynuyoruz. O tenvim ile telkin eder, biz kendimizden hayal edip, asammane tahribimizde eser-i telkini icra ederiz. Mâdem ki menba Avrupa'dadır. Gelen cereyan ya menfi veya müsbettir. Menfiye kapılan harf gibi, “Başkasındaki bir manaya delâlet eder” yahut “Kendi kendine bir manaya delâlet etmez” tarif edilir. Demek bütün harekâtı, bizzat hariç hesabına geçer. Çünkü iradesi hükümsüzdür. Hulus-u niyeti fayda vermez. Bahusus menfi iki cihet zaaf ile hariç cereyanının kuvvetine bir âlet-i laya'kıl olur.

“Diğer müsbet cereyan ise ki, dahilden muvafık şeklini giyer. İsim gibi ‘Kendinde bulunan bir manaya delâlet eder.’ Hareketi kendinedir. Teba-i haricedir. Lâzım-ı mezheb mezheb olmadığından, belki muahez değil. Bahusus iki cihetle kuvveti, hariç cereyanın müsbet ve za'fına inzımam etse, harici kendine âlet-i lâyeş'ur edebilir.”

Dediler: “Dinsizliği görmüyormusun, meydan alıyor. Din namına meydana çıkmak lâzım.”

Dedim: “Evet, lâzımdır. Fakat kat'i bir şart ile ki, muharrik, aşk-ı İslâmiyet ve hâmiyet-i diniye olmalı. Eğer muharrik veya müreccih, siyasetçilik veya tarafgirlik ise, tehlikelidir. Birincisi hata da etse, belki ma'fuvdur. İkincisi isabet de etse, mes'uldür.”

Denildi: “Nasıl anırlarız?”

Dedim: “Kim fasık siyasetdaşını, mütedeyyin muhalifine, su-i zan bahaneleriyle tercih etse, muharriki siyasetçiliktir. Hem umumun mâl-i mukaddesi olan dini, inhisar zihniyetiyle kendi meslekdaşlarına daha ziyade has göstermekle, kavi bir ekseriyette, dine aleyhdarlık meyli uyandırmakla nazardan düşürmek ise, muharriki tarafgirliktir.

“Meselâ, iki adam döğüşürler. Biri, zaif düşeceğini hissederken, elindeki Kur'an'ı kaviye uzatmakla himayesini davet edip, kavi bir ele vermek lâzımdır. Tâ beraber çamura düşmesin. Kur'an'a muhabbetini, hürmetini gösterebilir. Kur'an'ı, Kur'an olduğu için sevsin. Eğer kavinin karşısına siper etse, himayet damarını tahrik etmeye bedel, hiddetini celb eder. Kur'an'ı kavi bir hâdimden mahrum bırakmakla, zaif bir elde beraber yere düşerse o, Kur'an'ı kendi nefsi için sever demektir.

“Evet, dine imale etmek ve iltizama teşvik etmek ve vazife-i diniyelerini ihtar etmekle dine hizmet olur. Yoksa dinsizsiniz dese, onları tecavüze sevk etmektir. Din dahilinde menfi tarzda istimal edilmez. Otuz sene halife olan bir zat, menfi siyaset namına istifade edildi zanniyle, Şeriata gelen tecavüzü gördünüz. Acaba şimdiki menfi siyasetçilerin fetvalarından istifade edecek kimdir, bilir misin? Bence İslâm'ın en şedit hasmıdır ki, hançerini İslâm'ın ciğerine saplamıştır.”

Dediler: “İttihada şedit bir muarız idin, neden şimdi sükût ediyorsun?”

Dedim: “Düşmanların onlara şiddet-i hücumundan; düşmanın hedef-i hücumu onların hasenesi olan azim ve sebatdır ve İslâmiyet düşmanına vasıta-i tesmim olmaktan feragatıdır.

“Bence yol ikidir. Mizanın iki kefişi gibi. Birinin hiffeti, ötekinin sıklığına göre geçer. Ben tokadımı Antranik ile beraber Enver'e, Venizelos ile beraber

Said Halim'e vurmam. Nazarımda vuran da sefildir.”

Dediler: “Fırkacılık lazım-ı meşrutiyettir.”

Dedim: “Bizdekilerde hutut-u efkâr telâki için mütemayilen imtidada bedel, münhariften gittiğinden nokta-i telâki vatanda, belki kürede görülüyor. Vücut, adem gibi, birinin vücudu ötekinin ademini ister.

“İnad bazan müfrit fırka müteassıplarına, dalâl ve batılı iltizam ettirir. Şeytan birisine yardım etse, melek der, rahmet okutur. Ötekinde melek görse, libasını değiştirmiştir der, lanet eder. Su-i zan ve hüsn-ü zan nazariyle dürbinin iki tarafı gibi leh, aleydar... Vâhi emareyi bürhan, bürhanı vâhi emare görür.

“İşte şu zulümdür “İnsan ise, şüphesiz ki, çok zalimdir” (İbrahim Sûresi, 34.) sırrını gösterir. Zira hayvanın aksine olarak kuva ve meyilleri fitraten tahdit edilmemiş, meyl-i zulüm hadsizdir. Lâsiyemma enenin eşkâl-i habisesi olan hodgâmlık, hodfikirlik, hodbinlik, hodendişlik, gurur ve inad o meyle inzımam etse, öyle ekberü'l-kebairi icar eder ki, daha beşer ona isim bulmamış. Cehennemün lüzumuna delil olduğu gibi, cezası da yalnız Cehennem olabilir.

“Meselâ : Birisinin bir sıfatından darılsa, mecma-ı evsafı mâsume olan şahsına, hattâ ehıbbasına, hattâ meslekdaşına zulmünü teşmil eder “Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez (En'âm Sûresi, 164.)”e karşı temerrüd eder.

“Meselâ : Muhteris bir intikam veya müntakim bir hilaf ile bir kere demiş: ‘İslâm mağlub olacak, kalbi parçalanacak.’ Sırf o mura-i ruhtan gelen, yalancı fikirden çıkan meş'um sözünü doğru göstermek için, İslâm'ın mağlubiyetini, İslâm'ın perişanlığını arzu eder, alkışlar. Hasımın darbesinden mütelezziz olur. İşte şu alkışı ve gaddar telezzüzüdür ki, mecruh İslâm'ı müşkil mevkiye bırakmış. Zira hançerini İslâm'ın ciğerine saplamış olan hasım, “sükût et” demiyor. “Alkışla, mütelezziz ol, beni sev.” diyor, onları misâl gösteriyor.

İşte size dehşetli bir günah ve zulüm ki, ancak haşirdeki mizan tartabilir. “Diğerini buna kıyasla.”

(Sünubat, s. 64-70.)

“İnad bazan
müfrit fırka
müteassıplarına,
dalâl ve batılı
iltizam ettirir.
Şeytan birisine
yardım etse,
melek der,
rahmet okutur.
Ötekinde melek
görse, libasını
değiştirmiştir der,
lanet eder. Su-i
zan ve hüsn-ü
zan nazariyle
dürbinin iki tarafı
gibi leh, aleydar...
Vâhi emareyi
bürhan, bürhanı
vâhi emare görür.